

Asia: VN/5468/2020-TEM-105

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteko

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnot lukuun 1. Selonteon tausta, tarkoitus ja laatiminen

Kaupan alalla on merkittävä rooli työllistäjänä, palveluiden tuottajana sekä hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn lähteenä suomalaisessa yhteiskunnassa. Kaupan rooli alueiden elinvoiman ja koko maan huoltovarmuuden kannalta on erittäin tärkeä. Kun ala samaan aikaan käy läpi voimakasta kansainvälistä rakennemuutosta, jota koronaviruspandemia osaltaan kiihdytti, on kaupan alan tulevaisuusselonteon laatiminen perusteltua. Selonteon tavoite tuottaa poliittisen päätöksenteon tueksi kaupan alan tilanne-, muutos- ja tulevaisuuskuva sekä esittää alalle kehittämissuhteita on kannatettava. Keskuskauppakamarin arvion mukaan selonteko on valmisteltu hyvin ja sidosryhmiä ja alan toimijoita on kuultu laajasti. Selonteon rajaus on Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan perusteltu.

Lausunnot lukuun 2. Kaupan toimialan tilanne- ja muutoskuva

Keskuskauppakamari pitää selonteon kuvausta kaupan toimialan tilanteesta ja muutoskuvasta kattavana. Osioon 2.3. liittyen ostovoimaan Keskuskauppakamari esittää lisättäväksi huolen kuluttajien ostovoiman heikentymisestä, joka on noussut Venäjän hyökkäyssodan ja viimeaikaisen inflaatiokehityksen myötä. Esim. raaka-ainepula ja kallistuva energia nostavat edelleen kuluttajahintoja lähitulevaisuudessa. Keskuskauppakamari pitää kuluttajien ostovoiman turvaamisen keskeisimpänä keinona ansiotuloverotuksen alentamista.

Lausunnot lukuun 3. Kuluttajakäyttäytyminen ja asiakaslähtöisyys

-

Lausunnot lukuun 4. Kaupan alan työllisyys, osaaminen ja koulutus

Osaajapula vaivaa yrityskenttää laajasti, kuten selonteossa tunnistetaan. Keskuskauppakamari kuitenkin pitää selonteon arvioita osaajapulan laajuudesta liiankin maltillisina. Kauppakamareiden syksyllä 2021 tekemän kyselyn mukaan lähes 75 prosenttia yrityksistä kokee pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta ja jopa 68 prosenttia yrityksistä arvioi, että pula osaavasta työvoimasta on rajoittanut yritysten kasvua ja liiketoimintaa. Tuoretta tietoa osaavan työvoiman rekrytointivaikeuksista palvelualoilta on saatavissa myös Paltan, Kaupan liiton, MaRan ja Finanssialan yhteisestä Palvelualojen osaajabarometrillä. Palvelualojen osaajabarometrin mukaan rekrytointi on

vaikeaa puolelle yrityksistä. Kasvavissa yrityksissä rekrytointivaikeuksista raportoi lähes kaksi kolmesta yrityksestä. Suurimmat syyt palveluyritysten rekrytointivaikeuksiin ovat osaajabarometrin mukaan samoja kuin kauppakamarien jäsenkyselynkkin mukaan eli työntekijöitä ei yksinkertaisesti ole tai että työnhakijoiden osaaminen ei vastaa tarpeita.

Koulutuksen sekä yritysten ja oppilaitosten tiiviin yhteistyön lisäksi, Keskuskauppakamari korostaa osaamisperusteisen maahanmuuton lisäämisen suurta merkitystä osaajapulan ratkaisemiseksi. Lisäksi Keskuskauppakamari haluaa kiinnittää huomiota työn vastaanottamisen kannustavuuteen. Työn vastaanottamisen kynnystä tulee madaltaa kehittämällä työn ja sosiaaliturvan yhteensovittamista ja purkamalla kannustinloukkuja. Kannustinloukut ovat merkittävä ongelma, sillä Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etlan tutkimuksen mukaan yli 500 000 suomalaista elää tuloloukussa.

Lausunnot lukuun 5. Kauppa osana alueiden elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta

Keskuskauppakamari pitää kauppapalveluita erittäin merkittävänä alueiden elinvoiman näkökulmasta. Kaupan alan kilpailukyky on turvattava koko maassa, jotta myös palveluiden saatavuus pystytään varmistamaan. Kaupan alan toimintaedellytysten vahvistaminen myös harvaan asutuilla alueilla edellyttää, että sääntelyä vapautetaan ja esimerkiksi itsehoitolääkkeiden ja viinien myyntiä vapautetaan vähittäistavarakaupoille.

Keskuskauppakamari pitää erittäin tärkeänä selonteon kirjauksia liittyen kaupan ohjauksen sääntelyn ja kaavoituksen sujuvoittamisen tarpeeseen. Maankäytön suunnittelun ja kaavoituksen tulisi vastata nopeasti muuttuvia markkinoiden vaatimuksia. Kaavoitusprosesseja on nopeutettava ja niiden ennakoitavuutta on parannettava.

Lausunnot lukuun 6. Digitalisaatio kaupan alan uudistajana ja globaalikauppa

Selonteossa on käsitelty hyvin digitalisaatiota ja suomalaisen kaupan kansainvälistymisen tavoitteita. Keskuskauppakamari korostaa, että kaupan alan kilpailukykyä tulee tarkastella kansainvälisesti, sillä verkkokaupan myötä yhä suurempi osa kaupan alan yrityksistä toimii globaalissa kilpailussa. Toimintaympäristön Suomessa on oltava alan yrityksille kansainvälisesti vertaillen kilpailukykyinen ja investointeihin houkutteleva. Sääntelyn on oltava mahdollistavaa ja EU:n sisämarkkinoiden toimivat, eikä kansallisella sääntelyllä ei pidä heikentää suomalaisten yritysten kansainvälistä kilpailukykyä. Esimerkki kansallisesta kaupan alan kilpailukykyä heikentävästä sääntelystä on alkoholin etämyyntiin liittyvä sääntely ja lain tulkinta. Alkoholin etämyynnin edistämisen tarve tulisi huomioida selonteossa.

Lausunnot lukuun 7. Kestävä kauppa, ilmastonmuutos ja yritysvastuu

Selonteossa on kuvattu kattavasti kaupan alan yritys vastuuseen ja kestävyteen liittyviä näkökulmia ja esitetty kannatettavia johtopäätöksiä ja niihin liittyviä kehittämissuhteita. Erityisen tärkeänä Keskuskauppakamari pitää vastuullisuustyön edistämistä pk-yrityksissä yhdessä sidosryhmien kanssa. Myös kauppakamarit kouluttavat yrityksiä vastuullisuuteen liittyvissä kysymyksissä esim. järjestämällä päästövähennyskoulutuksia. Lisäksi Keskuskauppakamarilla on yrityksille suunnattuja vastuullisuustyökaluja, kuten ilmastositoumus, joka tukee yrityksiä matkalla kohti hiilineutraaliutta.

Lausunnot lukuun 8. Markkinoiden toimivuus ja kilpailullisuus sekä markkinoiden välinen sääntely

Kaupan alan erityiskysymysten osalta Keskuskauppakamari pitää erittäin tärkeänä, että tulevaisuusselonteko on laadittu alan kilpailukyvyyn ja kehittämisen lähtökohdista. Eri hallinnonalojen väliset ristiriidat eivät saa rajoittaa selonteon tarkastelua.

Kaupan alan kilpailukyvyyn kehittämisen lähtökohdista viinien ja lääkkeiden myynnin tarkastelu on perusteltua ja tärkeää. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan selonteossa tulisi esittää tavoitteena, että alkoholilainsäädännön vapauttamista jatketaan ja että alkoholin etämyynti on sallittava. Lisäksi selonteossa tulisi esittää tavoitteena, että apteekkisääntelyä vapautetaan potilasturvallisuudesta huolehtien.

Lausunnot lukuun 9. Yhteenveto kehittämis ehdotuksista

-

1. Kansallinen kehittämistyö: luodaan uusia ja kehitetään voimassa olevia kansallisia järjestelmiä, toimintamalleja ja säännöksiä edistämään kaupan alan uudistumista sekä kasvukykyä (painopistealue 1)

-

2. Resursointi: vauhditetaan kaupan alan uudistumista, kasvua ja kansainvälistymistä TKI-panoksilla ja ohjelmatyöllä (painopistealue 2)

-

3. Kansainvälinen vaikuttamistyö: vaikutetaan kansainvälisesti EU-tasolla ja EU-alueen ulkopuolella kaupan alaa koskeviin sisältöihin/asioihin (painopistealue 3)

-

Kaupan alan visio vuonna 2032

Keskuskauppakamari pitää visiota hyvänä ja kannatettavana.

Kaupan alan skenaariot vuonna 2032

-

10 a. Ekosysteemisesti uudistunut kansainvälisesti kilpailukykyinen kauppa -skenaario

-

10 b. Kilpailuhaitan kokenut kauppa -skenaario

-

10 c. Kilpailukyvyyn menettänyt kauppa -skenaario

-

11. Muut mahdolliset palautteet ja kommentit

Keskuskauppakamari kiittää hyvästä valmistelusta.

Sipola Johanna
Keskuskauppakamari